

ГАЁВЫ ДЗЕД, Га ю н, міфічны насељнік лясоў, дух, які сочыць за парадкам у лесе, мае слугамі звяроў і птушак. Уяўляўся ў выглядзе старога дзеда, парослага замест валасоў сівым мохам. Мае ўнучак (гл. *Гаёўкі*). Нагадвае мядзведзя, але ходзіць проста. З асаблівай пышчотаю ахоеўвае ўлюбёныя мясціны, каб нікто не парушаў іх некранутага хараства. Перад выпадковым дрывасанкам ён паўстае ва ўсім сваім жудасным абліччы, пасля чаго чалавек не адважваецца больш наведацца ў тое месца. У гнёве Г. дз., не паспейшы спудзіць непажаданага прышэльца, можа заваліць яго дрэвам. У бытых часы не нарыйтоўвалі лесу на будоўлю без дазволу Г. дз., іначай хата не будзе трывалая і даўгавечная. Селянін мусіў загадзя надвячоркам пайсці ў лес і ў нагледжаным месцы на пянёчку пакласці гасцінец са словамі: «Прынёс сняданне Гаёваму дзеду. Ці сам з'яся, ці ўнучкам дасі». У гэтым дзеянні праглядваецца акт ахвярадаўства сілам прыроды. Калі на раніцу пачастунак знікаў, гэта азначала, што Г. дз. прыняў гасцінец і даў згоду на высечку. Калі ж пачастунак зastaставаўся некрануты, трэба было шукаць іншае месца. Калі ж дрэва з лесу забіралі без яго ведама і пачыналі рабіць

зруб, Г. дз. пасылаў на будаўніцтва зайца (у нар. сімволіцы — сімвал няшчасця), які папярэджваў, што такая хата доўга не прастаіць. Падобнымі духамі лесу ў бел. дэмманалогіі з'яўляюцца *Лясун*, *Пушчавік*. Легенды пра Г. дз. (Гаюна) сустракаюцца на Вілейшчыне.

Lit.: Беларускія народныя прыкметы і павер'і. Кн. 3. Зямная дарога ў выграй. Мн., 1999. С. 489—490.

У. А. Васілевіч.